

Nr 366

Av herr **Hedlund m. fl.**, om *befrämjande av den enskilda handelns utveckling och rationaliseringssträvanden.*

(Lika lydande med motion nr 308 i Första kammaren)

Utbyggnaden och upprustningen av detaljhandelns butiksbestånd blir för vart år som går alltmera kostnadskrävande. Den stora befolkningsomflyttningen från landsbygden till tätorterna samt till vissa regioner inom landet leder till att nya bostadscentra skapas i ökande omfattning. Där måste byggas stora, kostnadskrävande butiker, medan äldre och mindre butiker läggs ned inom andra delar av landet.

Kraven på butikernas standard stiger också hastigt, varför många butiker måste byggas om redan innan de hunnit bli tio år gamla. Varumängden ökar ständigt, vilket medför ökade behov av butiksutrymme. Vissa varugrupper behöver ökad insats av kyla och frysutrustning i butikerna. Såväl konsumenterna som de hälsovårdande myndigheterna ställer också ökade krav på butikernas utrustning i hygieniskt avseende. Handelns anställda kräver med rätta ändamålsenliga personalutrymmen.

En rad omständigheter bidrar således att ställa ökade krav på detaljhandelns ekonomiska resurser. Enbart för inredning och utrustning av nytillkommande självbetjäningbutiker för livsmedel räknar 1959 års långtidsutredning med ett årligt kapitalbehov uppgående till cirka 60 miljoner kronor under perioden fram t. o. m. 1965. Detta belopp torde emellertid vara beräknat i underkant. Härtill kommer givetvis dels kostnaderna för inredning av alla andra typer av detaljhandelsbutiker, dels investeringsbehoven i butiksfastigheter.

För en fullt modern livsmedelsbutik av den storlek som nu vanligen planeras i nya bostadscentra beräknas etableringskostnaderna uppgå till 200 000—300 000 kr. Till detta kommer i vissa fall krav på att butiksinnehavaren skall delta i finansieringen av den fastighet i vilken butiken är inrymd. Kraven på de enskilda företagarna är som synes mycket stora.

Kapitalbehovet för enskilda detaljhandelsföretag får — i den mån det ej täckes av egna tillgångar — i största utsträckning lånas upp i form av kortfristiga lån och krediter. Lån i affärsbanker mot borgen eller annan säkerhet är en relativt vanlig metod.

De enskilda köpmännen har också byggt upp särskilda institut som om-

besörjer långivning eller ställer garantiförbindelser för affärsbankslån. Sådana långivande institut är AB Handelskredit, AB Järnhandelskredit och AB Textilkredit. För detaljhandelsföretagens lån från dessa institut gäller en amorteringstid om högst 10 år.

De garantigivande instituten har handelsns riksbranschorganisationer som bas. Dessa institut träffar överenskommelser med affärsbankerna om lån till detaljhandelsföretagen mot att vederbörande institut ställer borgen. Instituterna får täckning för de lämnade borgensförbindelserna dels genom eget spärrat aktiekapital, dels genom reverser som utfärdas av leverantörerna inom branschen.

Huvudparten av detaljhandels kreditbehov tillgodoses för närvarande av dessa leverantörföretag, främst partihandeln. Detta är delvis ett resultat av en medveten politik från affärsbankernas sida. De finner det nämligen i allmänhet enklare och från säkerhetssynpunkt fördelaktigare att låta sin kreditgivning till detaljhandeln ske via partihandelsföretag och olika sammanslutningar av sådana.

Det främsta skälet till att affärsbankernas kreditgivning direkt till detaljhandeln är av så begränsad omfattning är givetvis svårigheterna för detaljhandeln att kunna erbjuda fullgoda bankmässiga säkerheter. Det omfattande kapital som krävs är nämligen placerat i sådana tillgångar som kan belånas endast i mycket ringa utsträckning. Inredningsdetaljer och butiksinventarier är inte användbara som säkerhet för lån i affärsbankerna. En bättre lösning av denna viktiga fråga kan måhända komma fram genom den statliga utredningen som nu arbetar med spörsmålet om inventarieinteckning, förlagsinteckning etc.

För detaljhandeln är även återlånerätten från ATP-fonderna av mycket begränsat värde. Endast de allra största företagen — av typen mångfilialföretag med goda möjligheter att på annat sätt skaffa krediter — torde ha någon praktisk nytta av den.

Inte heller det av staten och affärsbankerna gemensamt bildade AB Företagskredit, som avser långfristig sekundärkredit till mindre och medelstora företag, torde på grund av säkerhetskraven komma att spela någon större roll för detaljhandels finansiering.

Den rådande situationen i fråga om finansieringen av detaljhandeln är således i många avseenden otillfredsställande. Den innebär för det första att en önskvärd effektivitetsökning inom detaljhandeln hindras eller försenas. För det andra kan den innebära, att den för hela samhället värdefulla konkurrensen mellan enskilda detaljister och stora mångfilialföretag av skilda slag begränsas. Även detta skulle på sikt medföra risk för minskad effektivitet inom handeln.

Den rådande bristen på kapital inom detaljhandeln medför också att

duktiga och för yrket välutbildade personer ofta tvingas avstå från att etablera sig som egna företagare av brist på egna ekonomiska resurser. I nuvarande dynamiska skede är detta en föga önskvärd utveckling.

Att kreditgivningen till detaljhandeln i alltför stor utsträckning sker via partihandeln är inte heller tilltalande för vare sig detaljhandelns utövare eller konsumenterna. En sådan kreditgivning medför utan tvivel risker för att detaljhandeln kommer i ett beroendeförhållande till partihandeln som inte är önskvärd.

Eftersom handelns egna resurser i nuvarande expansionsskede inte räcker till för att täcka detaljhandelns kreditbehov och andra kreditmöjligheter finns endast i otillräcklig omfattning, synes det oss nödvändigt att nya lösningar av detta viktiga problem åstadkommes. Det förefaller sannolikt att man därvidlag måste begagna relativt okonventionella metoder för att nå resultat av praktisk betydelse. Det är nämligen uppenbart att detaljhandelns kreditproblem är av delvis annat slag än näringslivets i övrigt. För kreditgivning till detaljhandeln kan man inte räkna med bankmässiga säkerheter i vanlig ordning. Inte heller kan man räkna med att nystartande företagare i branschen själva skall kunna svara för någon nämnvärd del av de belopp som erfordras i ett modernt detaljhandelsföretag. Oftast kan det dessutom vara viktigare att satsa på en duktig företagare, som har den rätta inställningen till den moderna varudistributionen, än att ensidigt fästa avseende vid det egna kapital vederbörande förfogar över. Flera tänkbara lösningar av detaljhandelns svåra kreditproblem förtjänar att övervägas.

En tänkbar möjlighet vore att ge företagarföreningarna ute i länen ökade resurser, så att de kunde svara för kreditgivningen även till detaljhandeln. I föreningarnas styrelser skulle då även ingå representanter för köpmannaorganisationerna. Denna lösning är emellertid lämplig endast under förutsättning att kreditgivningen till detaljhandeln kan bedömas med noggrant beaktande av branschens speciella behov.

En annan lösning skulle vara att för nyetableringar och förvärv av detaljhandelsföretag inrätta statliga garantilån av i princip samma konstruktion som redan finns inrättade på andra områden av näringslivet. Härigenom skulle skapas möjlighet för duktiga företagare med begränsade ekonomiska tillgångar att erhålla lån på i huvudsak förtroendebasis. För den direkta låneverksamheten och kreditprövningen skulle handelns egna kreditinstitut kunna svara. Sådana anordningar skulle även kunna förenas med ett visst solidariskt åtagande från låntagarnas sida att bära eventuella förluster på denna förhållandevis generösa kreditgivning. Genom medverkan av handelns kreditinstitut skulle risken för kreditgivning till olämpliga företagsobjekt kunna nedbringas till minimum.

En tredje möjlighet är att medel ur ATP-fonderna ställes till förfogande. Såsom nämnts är de enskilda detaljhandelsföretagens möjligheter att utnyttja återlånerätten starkt begränsade. Det måste vara rimligt att åtgärder vidtages för att även sådana företagsgrupper skall kunna utnyttja återlånerätten, t. ex. genom någon form av kollektivt återlån. Beträffande detaljhandelsföretagen skulle detta kunna ske genom att lånemedel ställes till de ovannämnda egna kreditinstitutens förfogande, eventuellt genom ett särskilt centralt institut med huvudsaklig uppgift att endast fördela medlen på de olika instituten.

Det är angeläget att dessa spörsmål skyndsamt upptages till närmare prövning. Då utredningen rörande företagarföreningarnas verksamhet skall pröva såväl de av föreningarna förmedlade direktlånen som den statliga kreditgarantien kan det anses lämpligt att den ges i uppdrag att även behandla handelns kreditproblem. I så fall torde dess sammansättning böra kompletteras. En annan möjlighet är givetvis tillsättande av en särskild utredning. Oavsett utredningsforum bör givetvis god kontakt hållas med detaljhandelns organisationer.

Med hänvisning till det ovan anförda hemställes,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsamt utredning av frågan att genom bättre kreditmöjligheter befrämja den enskilda handelns utveckling och rationaliseringssträvanden, varvid i motionen anförda riktlinjer rörande lån genom företagarföreningarna, statlig kreditgaranti och lån från ATP-fonderna särskilt bör beaktas.

Stockholm den 25 januari 1963

Gunnar Hedlund

Lars Eliasson

Nils G. Hansson

i Sundborn

i Skegrie

S. G. W. Wahlund

Sven Vigelsbo

Per Svensson

i Stenkyrka

Gustaf Svensson

Harald Larsson

Gunnar Larsson

i Vä

i Hedenäset

i Luttra
